vigiles

tijdschrift voor politierecht
revue du droit de police

ACTUEEL / ACTUEL

Vlinder, adelaar of platgetrapte kikker? De Rorschachtest van Leterme I **53**
Papillon, aigle ou grenouille écrasée? Le test de Rorschach de Leterme Ier ***56***
Tom Daems

DOCTRINE

Het videoverhoor van volwassenen **59**
Marc Bockstaele

Véhicules prioritaires, police et code de la route **79**
Alain Liners et Marie-Agnès Langouche

JURISPRUDENTIE / JURISPRUDENCE

Bruxelles 14 mars 2007 **86**
Met noot van/avec note de Frederic Moreels
Het opstellen van een lokvoertuig en politionele provocatie: uitsluitsel
L'utilisation d'un véhicule appât et provocation policière: décision définitive

Gent 21 januari 2008 **96**
Met noot van/avec note de Frank Hutsebaut
Kan een geneesheer de uitvoering van een bloedproef weigeren? Neen, maar hij is voorlopig wel niet meer strafbaar
Un médécin peut-il refuser de procéder à une prise de sang? Non, mais il n'est actuellement plus punissable

Pol. Brugge 20 februari 2007 **99**
Met noot van/avec note de Paul De Hert en/et Frank Hutsebaut
Strafrechtelijke aansprakelijkheid wegens hond op de passagierszetel?
Responsabilité pénale liée à la présence d'un chien sur le siège passager?

SIGNALEMENTEN / APERÇU SIGNALÉTIQUE

Regelgeving inzake politie tussen 1 februari 2008 en 15 maart 2008 **105**
La législation parue du 1er février 2008 au 15 mars 2008 ***107***
Franky Goossens, Frank Hutsebaut en/et Dirk Van Daele

Veertiende jaargang - *Quatorzième année*
Juni - Juin 2008
Nummer - Numéro 2
Tweemaandelijks tijdschrift - *Revue bimestrielle*
Afgiftekantoor Maldegem 1 - *Bureau de dépôt Maldegem 1*

POLITEIA

VLINDER, ADELAAR OF PLATGETRAPTE KIKKER? DE RORSCHACHTEST VAN LETERME I

Tom DAEMS | Postdoctoraal onderzoeker
Onderzoeksfonds K.U.Leuven
Instituut voor Strafrecht en Leuvens Instituut voor Criminologie (L.I.N.C.)

Sedert kort heeft België een nieuwe federale Regering, de Regering Leterme I. Het regeerakkoord van 18 maart 2008 gaat onder meer in op de thematiek van de straffen en de strafuitvoering, vanzelfsprekend van belang voor het takenpakket van de politie. In dit actueel formuleert Tom Daems ter zake enkele kritische reflecties[1].

De meeste lezers zijn wellicht vertrouwd met de Rorschachtest. De werkwijze is vrij eenvoudig. Patiënten krijgen een inktvlek voorgeschoteld en mogen vervolgens vertellen wat ze zien. De uiteenlopende antwoorden zouden dan inzicht verschaffen in de psychè van de testpersonen. Volgens de bedenker van de test zouden mensen immers hun gevoelens en zielpijnen projecteren op zaken die buiten henzelf liggen, zoals inktvlekken. De test is niet enkel voer voor psychologen: ze is ook een dankbare inspiratiebron voor generaties van cartoonisten. Als je een vlinder meent te zien, mag je dan wel zeggen dat het een vlinder is? Misschien gaat het wel om een adelaar of een platgetrapte kikker. Als testpersoon weet je eigenlijk nooit wat het meest juiste of wenselijke antwoord is. Het is en blijft nu eenmaal een inktvlek.

Politici zijn doorgaans niet opgeleid tot psycholoog. De beleidsteksten die ze uit hun pennen laten vloeien, zouden een eenduidige weerspiegeling moeten zijn van hun intenties. Een vlinder is dan een vlinder en geen platgetrapte kikker. De realiteit is vaak anders. Nadat het regeerakkoord van 18 maart 2008 de wereld in gestuurd werd, liet Elio Di Rupo weten dat 95 procent van de wensen van de Franstalige socialisten een plek kreeg in de tekst, terwijl Caroline Gennez het had over een koud akkoord dat vooral de bedrijven ten goede zou komen. Maar ook binnen de nieuwe Regering was er al wat onenigheid: zo vochten Joëlle Milquet en Patrick Dewael een robbertje uit over het asielluik in het regeerakkoord.

Het afgelopen jaar is er heel wat inkt gevloeid en zijn er heel wat vlekken gemaakt: de partijprogramma's en -standpunten in de aanloop naar de strijd om de kiezer die op 10 juni 2007 plaatsgreep, de eerste formateurnota(s) van Yves Leterme in zomer 2007, de Rooms-blauwe deelakkoorden uit oktober 2007, het mini-akkoord van de interim-Regering Verhofdstadt III van 21 december 2007, en op 18 maart 2008 het regeerakkoord van Leterme I. Voor dit korte actueel hebben we de voormelde opeenvolgende documenten nog eens nagevlooid op het thema van de straf(uitvoering). De ruimte ontbreekt hier voor een diepgaande analyse. We beperken ons tot een vijftal observaties.

Eén. De afgelopen twaalf maanden dook minstens een zestal bijvoeglijke naamwoorden op om aan te geven welke richting we ter zake moeten uitgaan: intelligent, zinvol, geloofwaardig, daadwerkelijk, adequaat en rechtvaardig. Het S.O.S.-plan Justitie

1 De tekst werd afgesloten op 3 april 2008: de beleidsplannen van de minister van Justitie van kort na deze afsluitingsdatum zijn derhalve niet mee verwerkt.

van de C.D.&V. van 20 april 2007 had het over "intelligent straffen" en "zinvol straffen". Het verkiezingsprogramma van de Open-V.L.D. sprak over een "geloofwaardige strafuitvoering". De eerste nota van formateur Leterme van 22 juli 2007 koos voor een "daadwerkelijke bestraffing en strafuitvoering". Het deelakkoord rond Justitie en veiligheid van 16 oktober 2007 opteerde voor een "adequate" en een "rechtvaardige strafuitvoering". Het regeerakkoord van 18 maart 2008 knoopt opnieuw aan bij de notie van een "geloofwaardige strafuitvoering". Meestal tast de lezer echter in het duister over de concrete inhoud van de termen. Terwijl de zes bijvoeglijke naamwoorden kwalitatieve verschillen suggereren, formuleert men vooral gelijkluidende kwantitatieve eisen, voorstellen of intenties: méér cellen, méér elektronisch toezicht, méér alternatieve sancties.

Twee. Met de maanden wordt de toonzetting nuchterder. Het S.O.S.-plan Justitie van de C.D.&V., de eerste formateurnota van Leterme en het rooms-blauwe deelakkoord van 16 oktober 2007 vermeldden telkens opnieuw twee duidelijke cijfers: 1.500 extra cellen, te realiseren in 24 maanden. In het regeerakkoord van 18 maart 2008 zijn geen cijfers meer terug te vinden. Toen begin maart 2008 de directeur-generaal van het gevangeniswezen, Hans Meurisse, aankondigde dat er drie gevangenissen met telkens 300 cellen zouden bijkomen, reageerde het ministerie van Justitie opvallend nuchter. De berichtgeving was voorbarig en de nieuwe cellen moeten deze regeerperiode niet meer verwacht worden: voorstudie en realisatie nemen minstens vier jaar in beslag en zoveel tijd is er niet meer tot de volgende Parlementsverkiezingen. Zelfs het verhaal over de huur van 300 Nederlandse cellen dat einde maart de pers haalde, was eerder een niemanddalletje: met het njet van de Nederlanders en het daaropvolgende njet van de Belgen op het Nederlandse aanbod om twee bajesboten in onze havens te laten aanmeren, is het wederom afwachten wat er verder te gebeuren staat.

Drie. Terwijl de inkt van de wet op de externe rechtspositie nog nat is en de betrokken regelgeving nog niet volledig in voege is, wordt er toch weer gesleuteld aan de voorwaardelijke invrijheidsstelling (V.I.). In de eerste formateurnota van Leterme van 22 juli 2007 werd nog niets concreets vermeld. In de geamendeerde versie, die wat later ook in de pers uitlekte, was al wel een vage passage toegevoegd om bepaalde categorieën van veroordeelden pas na het uitzitten van twee derden van hun straftijd de mogelijkheid tot V.I. te geven. In het deelakkoord van 16 oktober 2007 werd het principe gehandhaafd maar klonk het toch ietwat anders: hier werd gesteld dat rechters bij ernstige misdrijven die leiden tot een verplichte of facultatieve terbeschikkingstelling, kunnen bepalen welk deel van de straf tussen een derde en twee derden minstens uitgevoerd moet worden. In het regeerakkoord van 18 maart 2008 is een soortgelijke passage terug te vinden, maar de aangekondigde wijziging wordt afgezwakt tot enkel de verplichte terbeschikkingstelling. Of het allemaal veel verschil zou uitmaken in de praktijk valt te betwijfelen. Men zou immers kunnen verwachten dat bij deze groep veroordeelden een V.I. sowieso (veel) later plaatsvindt of dat er sprake is van strafeinde. De nieuwe wet op de terbeschikkingstelling van 26 april 2007 moet trouwens nog steeds in werking treden, maar daar wordt met geen woord over gerept.

Vier. In de formateurnota van Leterme en ook in het deelakkoord van oktober 2007 was er sprake van de modernisering van het strafwetboek: zo beloofde men in het bijzonder te kijken naar het strafmaatsysteem en de strafhiërarchie. In het regeerakkoord van 18 maart 2008 is die passage niet langer terug te vinden. Dit valt te betreuren omdat de aanpak van de overbevolking wellicht het best gebeurt via de voordeur: het herbekijken van het sanctiearsenaal en de straftoemeting biedt meer perspectief op een duurzame oplossing dan opnieuw het aantal cellen, werkplaatsen en enkelbanden inspiratieloos op te drijven. Nu de christen-democraten terug aan de macht zijn, zouden ze er goed aan doen nog eens bij hun partijgenoot Stefaan De Clerck op de koffie te gaan die dit als Justitieminister in 1996 al aan de orde stelde. Het rapport over de straftoemeting van de Commissie Holsters dat dateert van 2003 maar sindsdien onbevlekt in de kast bleef liggen, zou alvast een aanzet kunnen bieden voor een dergelijke reflectieoefening.

Vijf. Net als op andere terreinen is het regeerakkoord met betrekking tot straffen en strafuitvoering open en vaag. We weten niet of we er een vlinder, adelaar of platgetrapte kikker in moeten identificeren. Wat betekent het als we lezen dat de strafuitvoeringsrechtbanken "de mogelijkheid" moeten krijgen om "op kruissnelheid" te komen? Gaat het om meer kamers en een betere omkadering? De langverwachte uitbreiding naar de straffen van drie jaar en minder? De implementatie van de nieuwe wetten op de internering en de terbeschikkingstelling? Het elektronisch toezicht zal uitgebreid worden en ingevoerd worden "als autonome straf of als bijkomend alternatief voor de voorlopige hechtenis". Op welke gegevens zal een dergelijke beslissing gebaseerd zijn? Waarom wordt

er gebruik gemaakt van het woordje "of" en niet van "en" (of "noch ...noch ...")? Als er sprake is van "de uitbreiding van de gevangeniscapaciteit in veilige en humane omstandigheden", betekent dit dan dat er eindelijk werk zal gemaakt worden van de verdere implementatie van de "Basiswet gevangeniswezen"? Een cynische lezer zou het ook anders kunnen interpreteren: misschien krijgen de bouwheren van de toekomst betere helmen of fluorescerende vesten en kunnen ze rekenen op extra koffiepauzes.

Het is eigen aan beleidsdocumenten dat ze uitblinken in vaagheid, maar ze zouden niet mogen afglijden tot Rorschachtesten. Als dit wel zo is, dan valt het te verwachten dat uiteenlopende beroepsgroepen en belangenverenigingen hun eigen wensen en pijnen gaan projecteren op de inktvlek die voorligt. De oplossing ligt voor de hand: men moet snel tot een concrete invulling komen van de vage beleidsvoornemens, prioriteiten vastleggen en dubbelzinnigheden wegwerken. Liefst nog binnen een duidelijk uitgewerkte visie op de toekomst van de straf en het strafrecht in de Belgische samenleving. Zoniet zet men de deur open voor een groots opgezet psychologisch experiment waar zelfs Hermann Rorschach, moest hij nog leven, zijn vingers niet aan had willen vuilmaken.